

21.3.1937

השיחה התקיימה לפי הזמנת הצניב בשתיים-עשרה.

כשבאתי לארמון הביא אותי הסוכר הדוסי לגן, ועל אחד הספסלים ישב בנציב והתחמם לאור השמש כרוך שיחי כפחים. והשיחה היתה בגן. זה טיבו לא בילוי ידידות כל-כך רבה כבסעם הזאת. מקודם דיבר על ענינים של מה בדך - דסכי לונדון, שטס ועתפל וכדומה. אח"כ סיפר שביקר כעוד, כסבר תוויים וראה הרבה תיבות מקולקלות. אמרו לו שהפעם יש 25% רקובים, תחת שבכל השנים יש רק 4-3% בזאת אין להאשים הטפולה העיר באירוביה, אף לא המשלחים, כפי שהזכירו המוסחים הסיביר היא ברכיבות המרובה של שנה בשומה זו. אח"כ סאלני על המצב הכלכלי בארץ, המע שהמצב משביע רצון מאוד. אמרתי שלא הייתי אמר זאת, אולם כשיש לב למה שקרה השנה ולמצב המדוע עכשיו - הרי המצב הכלכלי לא רע. כמובנות יש דוחק בפועלים, וגם החעסיה זקוקה לחוסנת ידים עובדות. יש בעיר - בעיקר בה"א, מחסרי עבודה, חלק גדול כדם בלתי ראויים לעבודה. הבנין כמובן פחת. בקרב הישוב העברי המצב גרוע יותר, עד כמה ששמעתי, כי סבלו יותר מהטביחה וממכהומות. שאל כמה יהודים יושבים על הקרקע. אמרתי בכפר יושבים למעלה קצת מסאה אלף, אבל לא כולם חיים מחקלאות. כששאל לכספר גלה - אמרתי שאוכל להסציא לו מספרים מדוייקים, אבל כרגע לא אוכל לענותו. כספר הפועלים החקלאיים במושבות נתרבה, ונחתו לו מספרים מכתה-תקומה ומעאר המושבות והסברתי מדוע זה קרה. העירותי שלצעדנו לא נשתנה המצב ברככה, כמקודם מספר הפועלים היהודים שקוט, וטנו רואים בזאת לא רק קיטוח כלכלי אלא נזק וסכנה מוליטית. העירותי על סכנת השריפות

בסדרות, שאין מן הנסנע שהמטיקים ונהגי הקטרים הערבים עושים זאת. יש גם חשש שביתה, וסיפורי לו על אספת פועלי הרכבת הערבים שנדרשה להבטיח השתתפות בשביתה כללית אם הועד הערבי ידרוש זאת ועל אספה דומה לזו של פועלי הנמל הערבים. פועלי הרכבת הבטיחו לשבות אם גם פועלי הנמל יצטרפו, ופועלי הנמל - אם בעלי הסירות יצטרפו. אחרי טאלות אחרות על חורגים ופועלים בצורים הגענו לעיקר - למצב הפרוע בארץ.

סיפורי לו על השיחה עם הול לפני שבוע ועל ההצעות שהיגשנו לו לתיקון המצב. כפי שידוע לי היתה לו באותו יום שיחה בלונדון עם וייצמן ושרתוק. הנציב הפסיקני - שיחה זו היתה לא ביום ב' אלא ביום א', ועניתי לו בשחוק שלאשרי איני נציב מטעם ההנהלה הציונית, אחרת היה טקבל "פסק" מהמזרחי על הפרת סיסטמת של יום שבתו. - אני יודע גם ששרתוק מסר לו בכתב את ההצעות שלנו, בסוף השבוע התקיימה בלונדון מגישה בין וייצמן ושרתוק ובין מזכיר המושבות - כנוגע לחוסר הכסחון בארץ, והמזכיר הודיע שהוא מחכה לרפורם של הנציב.

החלטתי - הפסיקני הנציב - לראות מקודם את המצב בעיני, ומחר אני יוצא לגליל ואכחון את המצב במקום, אהיה בצפת ובסאר המקומות, ואשוב ביום הרביעי, ואז אטיק מסקנה. לפני צאתי רציתי לשמוע דעתך על המצב ואם יש למסור הסלטון לצבא. אגיד לך בסוד - אני מגיד זאת לך באופן פרטי לבסדי - שאני (רוצה לקבל את הסלטון. הוא חושש שגם לא יוכל לתקן. אינם רוצים כנראה לקבל האחריות.

הם אומרים שאם לא יצליחו עכשיו עלול הדבר להזיק בשעה שיצטרכו לקבל השלטון על כל הארץ. אתה יודע שאני מעריך דעתך ואני רוצה לשמוע מה אתה חושב בענין זה.

אמרחי לו אין לי יסוד להגיד שאני בטוח שבמסירת השלטון לצבא יוחזר הסדר ויושלם הבטחון, אולם ברור לי ללא כל ספק שהמסטר הנוכחי אינו מסוגל יותר - אילו גם היה רוצה ואילו הוא מסוכן אף הוא - להשליט סדר. המסורה הערבית חלקה אחר את הסיירוויסטים, וחלקה מיוחד ממנו. - הוששני, הפטיקני הנציב, שהחלק השני גדול מהראשון. יחבן, עניתי, אם כי לי קשה להכריע. בחי-המספט נוהגים לפי ערוצדורה של ארץ הרבות ושלום כאנגליה, והרוצחים מטיילים חופשיים. החושבים הערבים שרויים במיור או בסייעים לפושעים, כי מעולם לא הצטיינו בשמירת החוק, והם עכשיו בטוחים שלית דין ולית דיין. בארץ משוטטות כנופיות מזוינות. - אלו סאלון קאסס, שאל הנציב. גם אלה וגם כנופיות שמסרתן שוד וביזה. בימי הכהומות קיבלו משכנות מהועד הערבי העליון, עכשיו הם חיים בשוד ומכחיטת כסף מעשירים ערבים. יש כנופיות שפנו לאנשינו והציעו שרותן ליהודים. - ומה עניתם - שאל הנציב בשחוק. - לפי סעה אין אנו זקוקים לשרות ממין זה. בחיפה, שבה נשתכרו קשרים בין יהודים וערבים, באים אלינו נכבדים ערבים ומתאוננים על הפקרות וחוסר שלטון. רבים מהם סידרו לעצמם "הבנה" (השתמטתי במלה העברית) פרטית בבחייהם. ההמון הערבי עיף מהמהומות - אבל רואה רק כוח אחד בארץ - הסיירוויסטים. אפילו בחוגי הפקידות - הערבית ? שאל הנציב ; לא, עניתי, האנגליה.

יש הרגשה של חוסר אונים במשלתי.

הנציב הסכים להערכה זו, כאילו דובר על מכסלה שאין לו שייכות עליה. קשה לגלות רוצחים, אין לסמוך על מכסרה ערבית, סדרי בהי-הכשט אינם הולמים את צרכי הארץ בחנאים הקיימים. אינו יודע כה יעשה הצבא, אין ימצאו הם את הרוצחים. העירותי, שבמצב זה של אנרכיה גמורה אין להתחיל מחיפוש הפושעים האינדיווידואליים, אלא מהסלת אחריות ועונשים על הסביבה הכסייעת לפושעים או מסתירה אותם. יש לגלות כוח מכסלתי - אח"כ ימצאו גם הפושעים היחידים. יש לעקור תחילה את האסמוספירה של פסע וטירור, ומסופקני אם זה עכשיו לפי כוהה של האדימיניסטרציה הציווילית.

האם יכול אני לכתוב לאחר שאשוב מביקורי בגליל למזכיר המוסבות שהישוב היהודי אינו מתנגד לסלטון צבאי ? בהחלט, עניתי, ובלבי השתאות לשאלה זו, לאחר שהיגשנו תביעה כזו גם פה וגם בלונדון.

העירותי, שבין הצעותינו שהיגשנו להול הייתה גם דרישה להרשות לכל אכרי הגליל והעמק לשאת נשק במוטבותיהם, וסיפרתי על פרטי המאורעות בכפר החורש ויבנאל, שאילו היו בידי הנתפקים נשק היו אולי ניצלים. אולם עד שהממשלה תחליט על הצעה זו בכללה יש צורך דחוף להת רשיון לשאת נשק לרועים ונהגים הנמצאים כל היום בשדה ובדרכים. הנציב הבטיח לעיין בדבר לאחר טובו. ביקשתי רשות לעורר שאלה שאניה : - השידול . סיפרתי לנציב פה שהבריקו לנו בלונדון על דברי מזכיר המוסבות, והיבעתי השתוממות על חוסר ההגיון וחוסר הצדק שבדחיה זו.

אפשר היה להבין היסוסי הממשלה לפני חצי שנה, כשהיה איזה הביון לפייס הערבים. כאן הפסיקני הנציב באכרו : אני התנגדתי באופן מתמיד (consistently) להפסקת העליה; ודרשתי כל ימי המאורעות מהממשלה לתת הסידול בזמנו. ידעתי, עניתי, שאתה עמדת על כתן הסידול האחרון, כי כך סוגר לי בהיותי בלונדון ; אולם איני מבין עכשיו את סעם הדחיה. האנגלים פועלים לעתים חכופות באופן בלתי-הגיוני, אבל המיד יס הביון רב בחוסר-ההביון המדיני. אולם הפעם אין להבין את סעם הדחיה (postponement) הזאת. לשמע מלה דחיה (postponement) זקף אילו אוזניו ובניו הביעו תמיהה. מדוע אתה אומר דחיה, שאלני, עניתי שבסלגרמה שלנו בלונדון נאמר - שמזכיר המושבות הבטיח שהסידול של כהצית השנה ינתן, אבל רק לאחר קבלת מסקנות הועדה, ובטרם קביעת מסקנות הממשלה. פני הנציב כאילו נקפאו, ואמר : ההחלטה היא שלפני מסקנות הועדה אין שידול, אחר-כך תדון הממשלה ותחליט אם לתת או לא. אמרתי, אם כך, הדבר נעשה חמור עוד יותר. והפעם ענתי בקוצר-רוח ובאי-רצון : דבר זה יוחלט בלונדון. נחר כך כאילו והוסיף : אנו פה נמשיך בכל ההכנות לשידול ואיש לא צריך לדעת כלום. זוהי שאלה רק של שבועות אחדים. אמרתי, שלפי הידיעות שלנו לא יתפרסמו מסקנות הועדה לפי יוני, כי הממשלה רוצה לפרסם יחד עם המסקנות גם ההלטה היא.

כן הוא, ענה הנציב, זו היתה עצתי.

אכל אין זאת אומרת שזה יהיה רק ביוני. יתכן שהכל
יהפרסם באפריל, עוד לפני ההכתרה. אם הממשלה לא תמצא
יסוד להתנגד למסקנות הועדה, היא תקבל מיד החלטותיה
והפרסם אותן, ורק אם לא תוכל להסכים למסקנות הועדה -
יתכן שהפרסום ידחה.

הנציב קם מהספסל והוביל אותי בשבילי הגן.
סיפר על שיחתו עם א.ג. - השיחה הראשונה שהיתה לו עם
מזכיר המושבות ושאל מה דעתי עליו. הרגשתי שאין הוא
נלהב ביותר מהעומד על גבו, ומכיוון שגם אני איני חסיד
גדול של א.ג. השתמטתי בתשובה ישרה וסיפרתי על קשריו
הוותיקים של א.ג. עם הארץ. הנציב הוסיף שנפגש גם עם
מלקולם, וכאן נשמעה ממנו נעימה של ידידות, לבסוף סיפר
על שיחה ארוכה עם בולדווין. בתשובה לשאלתי אמר שהשיחה
נסבה על עניני א"י וכי בולדווין מתעניין בארץ כנוצרי
וגם מנימוקים אחרים. הביע צער על הסתלקותו של בולדווין
מהממשלה, כי אנגליה זקוקה לאנשים כאלה. העירותי,
שבשביל חלק של מפלגתו בולדווין הוא יותר כדי ליברל.
לבסוף התנצל הנציב שהבהיל אותי מתל-אביב - אולם רצה לפני
לכתו גלילה לשמוע דעתי על המצב. הירגעתי אותו שהייתי
בסוף-השבוע זה בירושלים לרגל המצב המדיני.
נפרדנו על-יד האוטו שלי.